

Rap-sut-taa-ko?

Anitta Kainulainen

Tavallisimpia koirien ulkoloisia Suomessa ovat täit ja väiveet. Ulkoloisia kannattaa epäillä aina kun koira raapii jatkuvasti itseään tai tyypillisesti "kirputtaa" nahkaansa aivan tietynlainen virne naamallaan. Kun turkia tarkistaa raapimiskohdasta, sieltä useimmiten löytyy parin millin kokoisia vaaleita – vaaleanruskeita ötököitä.

Täit ja väiveet

Koirilla esiintyy maassamme Linognathus setosus-lajin täitä ja Trichodectes canis-väiveitä. Täi on varsinaisesti vertaimevä loinen, kun taas väive syö enimmäkseen ihon pintakerrosta ja karvoja. Molemmat aiheuttavat kutinaa ja läikittäistä karvanlähtöä herkille yksilöille, mutta jotkut koirat eivät tunnu olevan juurikaan vuokra-laisistaan kiusaantuneita. Nämä syöpäläiset ovat noin millin mittaisia, värittämiä hyönteisiä, jotka munivat ja kiinnittävät munansa koiran turkkiin. Elinkierto munasta loiseksi kestää 14-21 vrk.

Väiveet saattavat toimia myös koiran lapamadon, Diphylidium caninum, välisäntänä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos väive kantaa lapamadon munia, jotka joutuvat koiran ruuansulatuskanavaan, koira saattaa saada naapuristaan väiveiden lisäksi myös suolistoloistartunnan.

Täit ja väiveet leviävät koirasta toiseen suoran kosketuksen tai saastuneen ympäristön välityksellä. Koiran ulkopuolella nämä loiset säilyvät hengissä vain joitakin päiviä, joten uuden isäntäeläimen pikainen löytäminen on loiselle tärkeää. Täi- ja väivetartunta on helpompi hoitaa kuin moni muu ulkoloistartunta.

Kirput

Varsinaisia koirankirppuepidemioita ei maassamme ole tavattu vuosikymmeniin, mutta näyttelytoiminnan laajentuessa etelään ja itään, ovat myös koiran kirput löytäneet tiensä Suomeen. Aikaisemmin koiramme ovat vuosittain kärsineet vain lintujen, oravien ja siilien kirpuista. Valitettavasti kirput eivät ole niin isäntäeläimiinsä erikoistuneita kuin monet muut loiset, vaan luonnonvaraisten eläinten kirput voivat olla vaivaksi asti myös koirille ja kissoille.

Meillä kirppuja tavataan erityisesti keväällä, jolloin linnut ja oravat tyhjentävät pesiään ja maahan putoilevat kirput joutuvat luonnossa liikkuvien ulottuville. Tä-

mä vitsaus on kuitenkin ohimenevä, nämä kirput eivät jää pysyvästi uuteen isäntäeläimeensä. Vaivaa niistä silti on tämän lyhyenkin ajan.

Kirput ovat pieniä, n. 2 mm mittaisia, ruskeita, siivettämiä hyönteisiä, jotka ovat päältä katsottuna litteitä. Niillä on voimakkaat takaraajat, joilla ne pystyvät hyppäämään huomattavan pitkälle. Kirppunaaras munii vain muutamia munia kerrallaan, joiden kehitys toukkavaiheiden kautta aikuiseksi kestää useita viikkoja. Aikuinen kirppu elää noin puoli vuotta. Kirppuille on tyypillistä, että ne elävät suurimman osan elämästään isäntäeläimen ulkopuolella, jonka takia kirppuja on vaikea häätää. Kirppu säilyy hengissä ympäristössä jopa 12 kuukautta, vaikka se ei kertaakaan tänä aikana saisi imeä verta.

Sikaripunkkitartunta

Sikaripunkki eli Demodex canis kuuluu koirien ihon normaaliin flooraan. Koirilla, jotka saavat tämän punkin aiheuttamia ihottumaoireita, on jostain syystä alentunut vastustuskyky ja punkit alkavat lisääntyä. Normaalisti punkkeja löytyy vain vähän, mutta sikaripunkkitartunta sairastavalla koiralla niitä on tuhansia pienellä ihon alueella. Punkit elävät syvällä ihossa karvatupissa. Niiden toteamiseksi otetaan syvä raapenäyte, joka tutkitaan mikroskooppilla.

Demodex-tartunta on tavallisin nuorilla koirilla, kolmesta kuukaudesta vuoden ikäisiin, mutta satunnaisesti voi vanhempien koiraa saada oireita. Sikaripunkkitartunnalle on tyypillistä sangen vähän kutiavaa pyöreää karvattomaa aluetta eri puolilla kehoa, varsinkin päässä, kaulassa ja etujaloissa. Eräät rodut katsotaan herkemmiiksi taudille kuin muut, lisäksi tautia tavataan tilastollisesti enemmän pentuesisaruksissa kuin täysin erisukuisissa koirissa.

Taudin syytä ei tunneta, mutta epäillään, että oireita sairastavat koirat omaavat normaalia huonomman soluvälitteisen vastustuskyvyn. Koiranpentujen tiedetään saavan emältään demodex-tartunnan 72 tunnin sisällä syntymän jälkeen, kuitenkin vain jotkut koirat sairastuvat tautiin.

Eräät koirat sairastuvat yleistyneeseen demodikoosiin, jolloin koiran iho kauttaaltaan on muuttunut, kutiseva ja usein tois-sijaisten bakteeri-infektioiden rasittama. Hoitotulokset näissä vaikeissa tapauksissa ovat huonoja.

Kapitartunta

Varsinaista koirakapia, Sarcoptes scabiei var. canis ei maassamme tiettävästi ole tavattu. Kaikille on kuitenkin tuttu kettukapi, joka muutamia vuosia sitten harvensi maan kettukantaa oleellisesti. Tuolloin varsinkin metsästyskoirat saivat kapitartuntoja.

Kapieläin on mikroskooppinen loinen, joka kaivaa käytäviä ihon sisälle. Loinen on melko isäntäspesifinen - onneksi - joten esim. kettukapitartunta ei aiheuta pysyvää ongelmaa koirakennelissä. Oireet saattavat olla varsin rajuja, mutta ne häviävät vähitellen jopa ilman hoitoakin. Hoitamattomuutta ei kuitenkaan eläinsuojelullisista syistä voi pitää suositeltavana.

Kapieläimen elämänsaika on lyhyt. Kehittyminen munasta aikuiseksi kestää alle kolme viikkoa ja aikuinen loinen elää vain neljästä viiteen viikkoon. Loisnaaras munii munansa ihon sarveiskerrokseen, jossa loinen kehittyy aikuiseksi. Isäntäeläimen ulkopuolella kapieläin kuolee sangen nopeasti.

Kettukapi voi tarttua helposti koiraan, kissaan tai ihmiseen. Kliiniset oireet kehittyvät 10 päivän - 8 viikon kuluttua tartunnasta. Kapitartunta aiheuttaa todella voimakasta kutinaa ja ihon punoitusta. Tyypillisiä ihottumapaikkoja ovat rinta, jalat, korvalehdet, kyynärpäät ja kintereet, joissa iho paksuntuu ja muuttuu kellertäväksi ja hilseileväksi.

Taudin tunnistaminen on yleensä helppoa, lisäksi kapieläimiä esiintyy ihossa runsaasti, joten raapenäyte yleensä paljastaa taudinaiheuttajan.

Hilsepunkkitartunta

Hilsepunkki eli Cheyletiella saapui maamme todennäköisesti jo vuosikymmeniä sitten tuontikoirien mukana Englannista. Punkki aiheuttaa ongelmia nimenomaan kenneleissä ja loisen merkitystä on alettu ymmärtää vasta viime aikoina.

Cheyletiellaa tarttuu helposti ja aiheuttaa voimakasta hilseilyä, mutta kutinaa ei kaikilla koirilla esiinny lainkaan. Erityisesti nuorten eläinten keskuudessa taudin tarttuvuus on suuri.

Cheyletiella on melko suuri, jopa 0,4 mm mittainen punkki, joka elää ihon keratiinikeroksessa syöden ihon pintakerrosta ja kudostenesteitä. Loinen elää vain isäntäeläimessä ja sen elinkierto on kolmen viikon mittainen. Eläimen ulkopuolella punkki elää korkeintaan kaksi vuorokautta. Cheyletiella tarttuu myös ihmiseen. Onkin tavallista, että Cheyletiella-koiran omistajalla esiintyy samanaikaisesti voimakkaasti kutiavia, punoittavia näppylöitä, jotka häviävät samalla kun koiran loistartunta hoidetaan pois.

Cheyletiella-tartuntaa kutsutaan myös "käveleväksi hilseeksi", koska punkki usein kantaa mukanaan hilseen kappaleita. Diagnoosi tehdään usein siten, että koira kammataan mustalla alustalla ja ryhdytään seuraamaan hilseen liikkeitä taustaa vasten lämpimän lampun alla. Myös mikroskooppinen tutkimus on paikallaan.

Lähde Riitta Aho: "Koiran ulkoloiset"

Loishäädöt

AKa

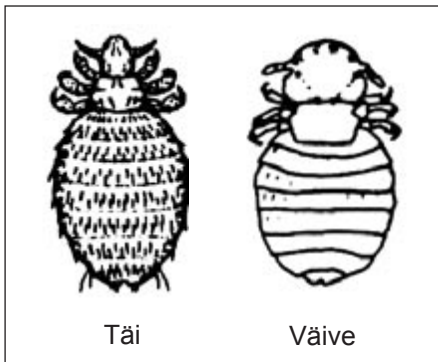
Nykyisin koirille on saatavissa monia erilaisia valmisteita ulkoloisien häätöön ja tartuntojen ennalta torjumiseen. Eläintä ei enää tarvitse pestä useaa kertaa vaan lääke voidaan pipetoida koiran niskaan, antaa lääke suunkautta tai rokottamalla.

Aptekeissa myytävät pipetoitavat ulkoloishäädöt ovat usein aika arvokkaita. Muutamien koirien lääkitseminen niillä ei varmaan ole ylivoimaista, mutta kun koiria on kymmeniä, kustannukset nousevat.

Ulkoloistartuntojen estoon ja lääkitsemiseen yleisimmin käytetty aine on ivermektiini (Ivomec), jolla koira rokotetaan. Ivermektiini on rokotuksena edullista ja tehoaa hyvin verta imeviin loisiin, esim. täit se häätää tehokkaasti. Pääasiassa karvaa ja hilsettä syöviin väiveisiin se ei tehoa. Rokotus antaa myös noin 1-3 kuukauden ulkoloistartuntasuojan.

Ivermektiiniä ei saa käyttää collieille eikä collien sukuisille koirille, siksi valmiste ei ole rekisteröity koirille, mutta on kuitenkin yleisessä käytössä. Ivermektiiniä on saatavana myös pastana. Loispiikin jälkeen koiran on syytä antaa levätä muutamia päiviä.

Väiveet voivat olla varsin hankalia hävitettäviä, koska kaikki ulkoloislääkkeet eivät tehoa niihin juuri ollenkaan ja usein turkista löytyneiden ötököiden oletetaan suoralta kädeltä olevan täitä. Siksi havaittaessa loistartunta on pyrittävä selvittämään onko kyseessä täit vai väiveet (voi olla molempia) oikean lääkkeen löytämiseksi. Täit ja väiveet erottaa selvästi toisistaan suurennuslasilla; täin etupää on terävä, väiveen pyöreä (kts. kuva).

Osa apteekkien pipettivalmisteista tehoaa myös väiveisiin mutta lääkettä hankittaessa kannattaa olla tarkkana ja lukea tuoteselosteet. Suuremmille koiramäärille voidaan käyttää muille kotieläimille tarkoitettuja loislääkkeitä ns. 'omalla vastuulla', joista saa tietoa eläinlääkäreiltä. Kotieläinten lääkkeet ovat usein suurpakkauksissa, jolloin niiden käyttö on edullisempaa.

Kun koirien kanssa liikutaan usein kilpailuissa ja näyttelyissä kannattaa loistartuntojen välttämiseksi käsitellä koirat pari kertaa vuodessa ja ehdottomasti heti, jos epäilee tai havaitsee tartunnan. Usein ötököitä on jo todella paljon ennenkuin omistaja huomaa tilanteen. Jos edes epäilee koirissaan olevan ylimääräisiä ötököitä, on reilumpaa muita kohtaan jäädä tapahtumasta kotiin kuin lähteä levittämään helposti tarttuvia loisia muidenkin koiriin.

Terveisiä Kangasniemeltä!

SHS:n toinen kasvattajakurssi pidettiin 'perinteisesti' elokuun puolessavälissä Kangasniemellä. Osanottajia oli tuvan täydeltä ja ruokaa sekä ohjelmaa riitti, lähes liaksikin. Kahden päivän tosi tiivis kurssi on aika raskas niin osanottajille kuin vetäjillekin, tuntuu että liian moni asia jää liian pienelle käsittelylle. Kurssilla jaettava tuhti aineistomappi pyrkii osaltaan korvaamaan tätä – yleisestihän kurssien anneista vain noin 30 prosenttia jää ihmisten mieleen. Seuraavien kurssien osalta on kuitenkin harkittava kurssin jakamista kahteen viikonloppuun, jolloin käytössä olisi enemmän aikaa. Valitettavasti se ilmeisesti myös nostaisi jonkinverran kustannuksia.

Palautetta ja ajatuksia asian tiimoilta voi lähettää Anitalle.

13.-14.08. kokoontui 13 opinhaluista huskynomistajaa Kangasniemen metsästyseuran majalle SHS:n järjestämälle kasvattajakurssille. Kurssin vetäjinä toimivat Kuusisen Eila, Kainulaisen Anitta sekä Heimosen Johanna.

Osa meistä saapui paikalle jo edellisenä iltana, allekirjoittanut mukaan lukien, joten pääsimme jo etukäteen tutustumaan toisiimme sekä tietenkin valitsemaan parhaat nukkumapaikat.

Lauantaiaamuna saapuivat sitten loputkin osanottajat. Päivä alkoi aamupalalla ja samalla kokoonnuimme aloittelemaan kurssia: kerroimme itsestämme ja koiristamme lyhyesti. Sitten pääsimmekin itse asiaan. Johanna opetti meille koiran rakenteesta olennaisimman. Mallikoirana toimi Viivi, joka käyttäytyi ammattimallin tavoin tyynen rauhallisesti. Omat koirani tuskin pysyivät yhtä rauhallisesti paikoillaan! Mittasuhteet ja kulmaukset sekä niiden merkitys tulivat konkreettisesti selvitettyiksi.

Anitta kertoi meille koirien pito-olosuhteista ja paljon tulikin hyviä vinkkejä tarhojen ja koppien rakentamisesta ja sijoittamisesta. Eipähän tarvitse virheiden kautta oppia, kun saa valmista tietoa kokeneelta kasvattajalta. Ja esimerkkien avulla selvisivät myös syyt, miksi jokin vaihtoehto on parempi kuin toinen. Myös koirien kuljetuksesta puhuttiin lyhyesti ja saipa tauolla käydä vilkaisemassa Niemen Rainen kuljetuskärräkin.

Kun Kuusisen Eila sitten puhui koirien elekielestä ja käyttäytymisestä, innostui porukka niin, että siinäpä loppupäivä vierähtiinkin aina iltaan asti. Joillakin oli oma-kohtaista kysyttävää ja muutenkin yksi asia johti toiseen. Juttua olisi riittänyt vaikka erilliseen kurssiin. Jutun lomassa katsoimme videolta koirien rauhoittavista signaa-

leista Johannan toimiessa tulkkina.

Saunan lämmitessä katselimme vielä pari videota vanhan ajan huskyista, siitä, kuinka kaikki alkoi. Ja tietenkin rupattelimme. Arvatkaapa mistä!

Sunnuntaina olikin kiire mennä kursiosiojelmalla läpi: lauantaiksi suunniteltu huskyn terveyttä koskeva osio kun oli jäänyt sunnuntaille. Ja vaikka kuinka asioita yritettiin käydä läpi lyhyesti, niin aika meni kuin siivillä.

Loppupäivä olikin varattu jalostukselle. Anitan opastuksella perehdyimme perinnöllisyyden saloihin, jonka jälkeen tutkailimme sukutauluja ja sukusiitosprosentteja sekä mietimme hiukan jalostukseen vaikuttavia asioita, ja kävimme läpi kasvattajan paperitöitä. Pennutukseen ja pentueen kasvattamiseen jäi loppujen lopuksi vain hetki aikaa.

Paljon tuli asiaa, uutta tietoa ja toki ennestään tuttuakin, erilaisia mielipiteitä ja uusia näkökulmia. Oppia kaikki. Mutta samalla heräsi myös ajatus siitä, että ehkä kurssi kannattaisi, jos mahdollista, jakaa kahteen osaan, jotta ei joku asia jäisi "toisen jalkoihin" kuten nyt kävi. Varsinainen pennutus ja pentueen kasvatus jäivät kovin vähälle ajan loppumisen vuoksi. Itse olisin ainakin halunnut kuulla kokeneiden kasvattajien neuvoja ja kokemuksia. Ensimmäinen pennutus kun jännittää.

Kaiken kaikkiaan kurssista jäi mukava muisto ja paljon tietoa päähän. Luettavaakin tuli kansiollinen. Suosittelemme kaikille aloitteleville huskynkasvattajille ja -omistajille osallistumista, jos mahdollista.

Lopuksi vielä:

Kiitokset Anitalle, Eilalle ja Johannalle sekä muille kurssin toteutumiseen myötävaikuttaneille!

Päivi Räsänen

